Дзіцячы атлас Беларусі

ЛЕГЕНДЫ І ПАДАННІ

Помнік князю Альгерду

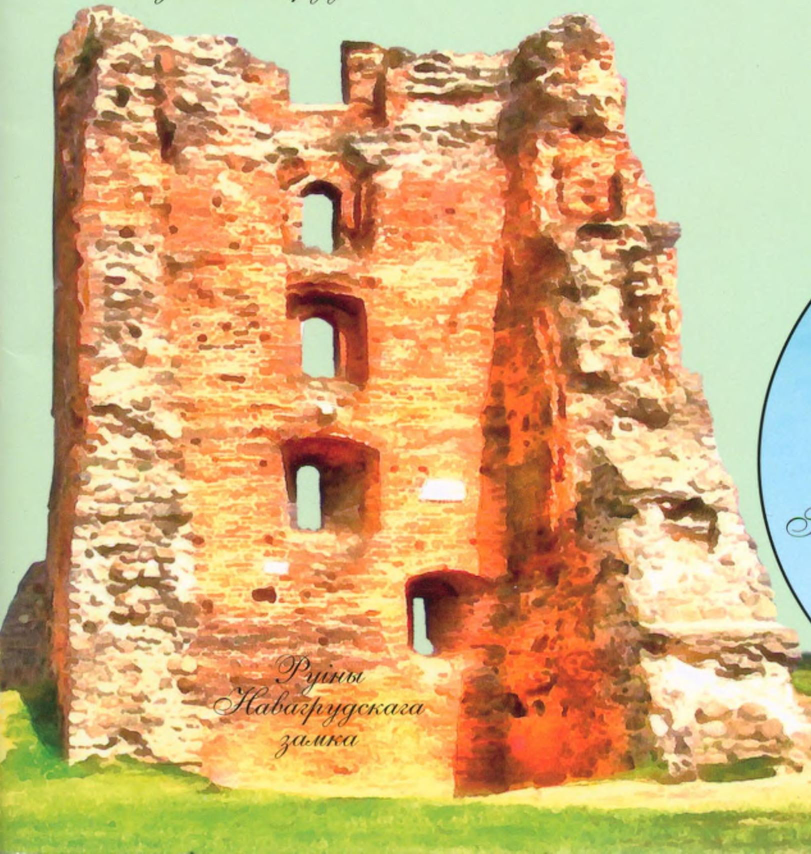

Руіны Навагрудскага замка

Помнік Кірылу Тураўскаму

Дзіцячы атлас Беларусі

ЛЕГЕНДЫ І ПАДАННІ

Мінск
«Мастацкая літаратура»
2018

УДК 087.5 : 908(476)
ББК 26.89(4Беи)
Д43

Тэкст, укладанне **Дзмітрыя Пятровіча**

Выпуск выдання ажыццёўлены па заказе
і пры фінансавай падтрымцы
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь

ISBN 978-985-02-1870-4

© Афармленне. УП «Мастацкая літаратура», 2018

Мінск 4

Брэсцкая вобласць

Брэст 6
Камянец 8
Лунінец 10
Ляхавічы 12

Віцебская вобласць

Віцебск 15
Браслаў 16
Полацк 18
Орша 20

Гомельская вобласць

Гомель 23
Добруш 24
Рагачоў 26
Тураў 28

Гродзенская вобласць

Гродна 31
Гальшаны 32
Мір 34
Навагрудак 36

Магілёўская вобласць

Магілёў 39
Бялынічы 40
Клімавічы 43
Крычаў 44

Мінская вобласць

Заслаўе 47
Капыль 49
Клецк 51
Нясвіж 53
Узда 55

Мінск

КАФЕДРАЛЬНЫ САБОР САШЭСЦЯ СВЯТОГА ДУХА

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ БІБЛІЯТЭКА

Мінск

ЧЫРВОНЫ КАСЦЁЛ

ПОМНІК МАКСІМУ БАГДАНОВІЧУ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА

Калісьці вельмі даўно на рацэ Свіслач стаяў вялікі вадзяны млын. А пабудаваў яго волат-чараўнік Менеск. Хадзілі чуткі, што асілак Менеск не збожжа малоў на тым млыне, а каменне пераціраў на муку.

ПОМНІК ЯКУБУ КОЛАСУ

ДОМ-МУЗЕЙ ВАНЬКОВІЧАЎ

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

Уначы ездзіў ён па навакольных вёсках і збіраў дружыну з дужых і смелых людзей, каб бараніць родную зямлю ад ворагаў.

З цягам часу каля млына пачалі сяліцца людзі. Потым на тым месцы вырас вялікі прыгожы горад, які назвалі Менеск. Пазней яго перайменавалі ў Мінск.

ПОМНІК ЯНКУ КУПАЛУ

Брэсцкая вобласць

СВЯТА-МІКАЛАЕЎСКІ САБОР

АСАБНЯК (ВУЛ. МІЦКЕВІЧА, 26)

БРЭСЦКАЯ КРЭПАСЦЬ (ХОЛМСКІЯ ВАРОТЫ)

Брэст

Кажуць людзі, што калісьці даўно праз палескія балоты ехаў на возе купец. Ён накіроўваўся ў Літву, каб выгадна прадаць свой тавар. Змарыўся купец ад доўгай дарогі ды і задрамаў. Калі

ГАРАДЗІШЧА

ПОМНІК
У ГОНАР
1000-ГОДДЗЯ
БРЭСТА

СВЯТА-МІКАЛАЕЎСКАЯ БРАЦКАЯ ЦАРКВА

расплюшчыў вочы, раптам адчуў, што воз пад ім правальваецца ў балота. Непадалёк раслі бярозкі. Купец саскочыў з воза і пачаў здзіраць са ствалоў бяросту і сцяліць яе пад колы. Потым схапіў пугу ды так хвастануў каня, што той ірвануў воз і выцягнуў яго на сухое месца.

Калі купец вяртаўся з Літвы, ён пабудаваў тут капліцу. Даведаўшыся пра каплічку «на бярэсце», сюды пацягнуліся людзі. Рукавы ракі Мухавец былі для паломнікаў як натуральныя абарончыя равы. І людзі пабудавалі на тым месцы горад, якому далі назву Берасце. Цяпер мы ведаем яго як Брэст.

Камянец

Калі спытаць у любога беларуса, які горад пабудаваны на камянях, той, напэўна, адразу адкажа: «Камянец». Сапраўды, пра гэтыя мясціны гавораць, што зямля тут каменная.

У старажытныя часы, як кажуць людзі, тут жыў Цар-змей — чалавек са змяінай галавой. Домам ягоным быў вялізны валун з вокнамі і дзвярыма. Але заняты Цар-змей быў зусім не царскай справай — шыў вопратку і абутак. Па начах сядзеў ён у сваім каменным доме каля акна за сталом, на якім ярка гарэла свечка, і шыў. Ды гора было таму, хто прабіраўся цішком да асветленага акенца, каб паглядзець, што робіць Цар-змей. Калі чалавек зазіраў у пакой, то адразу ператвараўся ў камень. Таму вакол дома Цара-змея ляжала шмат камянёў.

Аднойчы Цар-змей убачыў прыгожую дзяўчыну і закахаўся ў яе. Цёмнай ноччу выйшаў ён са свайго каменнага дома, каб да раніцы прасядзець каля хаты, дзе жыла дзяўчына (і, можа, нават убачыць яе!). Але пачалася навальніца, бліснула маланка і забіла Цара-змея. Людзі пахавалі яго каля дома-валуна.

Праз нейкі час на гэтай камяністай зямлі вырас горад, якому далі назву Камянец.

ПОМНІК ДОЙЛІДУ АЛЕКСУ
БУДЫНАК БЫЛОГА МЛЫНА
КАМЯНЕЦКАЯ ВЕЖА
ЦАРКВА СВЯТОГА СІМЯОНА

Лунінец

З даўніх часоў вядома на Беларусі вёска Лунін. Калісьці адзін мясцовы жыхар — лунінец — з нейкай прычыны вырашыў аддзяліцца ад сваякоў. Непадалёк ад вёскі ён пабудаваў хату, абнёс агароджай новы ўчастак, узараў там зямлю, завёў гаспадарку. Хутар, дзе пасяліўся чалавек з Луніна, людзі назвалі Лунінцам. З часам у гэтага чалавека і ягонай жонкі нарадзіліся дзеці. Потым пайшлі ўнукі. Ствараліся новыя сем'і. Усе яны сяліліся непадалёк ад хутара, будавалі хаты, заводзілі гаспадарку. Паступова на гэтым месцы вырасла вёска, а праз нейкі час — і горад, назва якога захавалася і цяпер — Лунінец.

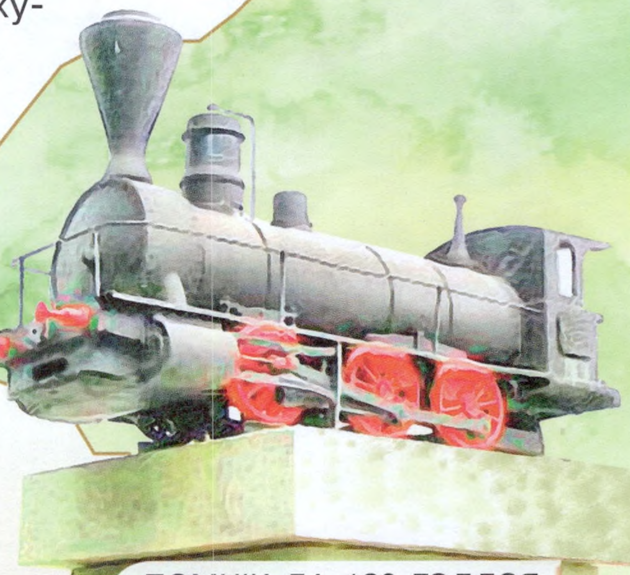

ПОМНІК ДА 120-ГОДДЗЯ ПАЛЕСКІХ ЧЫГУНАК

КАСЦЁЛ СВЯТОГА ІОСІФА

ПОМНІК АВІЯКАНСТРУКТАРУ ПАЎЛУ СУХОМУ

РАЁННЫ КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ
ХРАМ ІКОНЫ БОЖАЙ МАЦІ
Лунінец
СВЯТА-КРЫЖАЎЗВІЖАНСКАЯ ЦАРКВА

Ляхавічы

Вельмі даўно гэта было. Калі памёр стары князь, засталіся ў яго дзеці — трое сыноў і тры дачкі, і трэба было вырашыць, хто з іх узыдзе на княжацкі трон і будзе правіць у Старых Ляхавічах.

Раніцай сабралася веча (сход). Трое маладых княжычаў спачатку выхапілі мячы, каб біцца паміж сабой і адстаяць — кожны сваё — права на княжанне. Але іх спыніла малодшая сястра, княжна Алена, якая хацела, каб усё было вырашана мірна. Тады веча прапанавала, каб Алена выбрала сабе мужа і ўзышла на княжацкі трон. Князёўна пакланілася народу і прамовіла:

— Я згодна стаць вашай княгіняй. А мужа мне ўкажа Збавіцель.— І яна загадала слугам: — Ідзіце за раку на пашу і паглядзіце, хто ідзе там за плугам. Сэрца падказвае мне, што гэта мой нарачоны, мне кроўны, па волі Бога мне роўны. Ён і будзе вашым князем...

Кінуліся слугі па мосце цераз раку і бачаць: ідзе па чорнай пашы за плугам

МЕМАРЫЯЛЬНАЯ КАПЛІЦА НА МЕСЦЫ ЎЗАРВАНАГА ХРАМА ЎЗВІЖАННЯ СВЯТОГА КРЫЖА

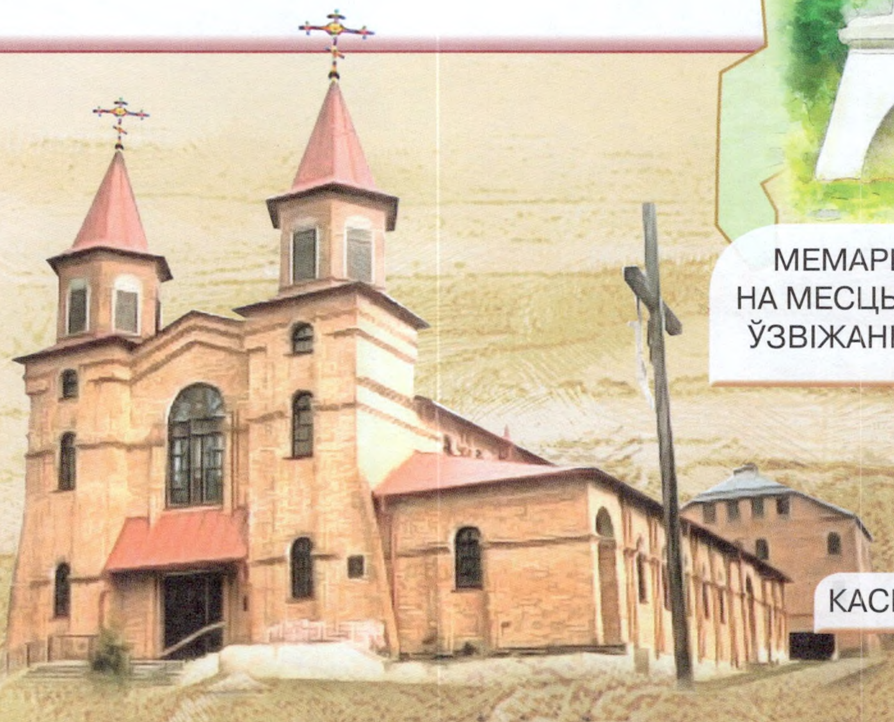

КАСЦЁЛ СВЯТОГА ІОСІФА

малады русавалосы араты і песню спявае. Паведамілі слугі хлопцу волю княгіні і прывялі яго ў замак.

Згулялі вяселле княгіня Алена і князь Яраслаў. Доўга і шчасліва жылі яны, правілі справядліва, даўшы пачатак новай дынастыі. Іх старэйшая дачка потым выйшла замуж за літоўскага князя і нарадзіла шасцярых сыноў. Малодшага звалі Міндоўг. Ён стаў першым вялікім князем нашай дзяржавы — Вялікага Княства Літоўскага.

Віцебская вобласць

Віцебск

Калісьці даўно бруіла тут крынічка з чысцюткай гаючай вадой, якая дапамагала ад многіх хвароб. Аднойчы прыйшлі да гэтай крынічкі бабуля з унучкай. Дзяўчынка даўно пакутавала ад цяжкай хваробы. Бабуля напаіла ўнучку крынічнай вадой, папіла сама і набрала поўную біклагу, каб узяць з сабою. Вандроўніцы прыселі адпачыць непадалёк ад крынічкі — назапасіць сіл перад дарогай.

І тут яны ўбачылі старую, якая падышла да крыніцы і пачала паласкаць у чыстай вадзе брудную бялізну.

— Што ты робіш?! — закрычала бабуля.

А старая ведзьма павярнулася да яе і зарагатала:

— Канец цяпер вашай крыніцы!

— Каб ты да сканчэння веку віцьбай вілася! – усклікнула бабуля.

Раптам ведзьма разам з крынічкай зніклі, а на гэтым месцы разлілася шырокая рака, якую назвалі Віцьбай. Пазней тут вырас горад Віцьбеск, які з часам атрымаў назву Віцебск.

КАСЦЁЛ СВЯТОЙ БАРБАРЫ

ПОМНІК КНЯЗЮ АЛЬГЕРДУ

Браслаў

Калісьці ў краіне блакітных азёр жылі князь Дзвін і ягоная жонка княгіня Друя. І была ў іх дачка, якую звалі Дрыва.

Ішлі гады. Дрыва падрасла і стала прыгожай дзяўчынай. Шмат князёў сваталася да яе, але безвынікова. Усе прэтэндэнты не мелі столькі грошай, колькі было ў князя з княгіняй. Толькі трое князёў — пскоўскі Сноў, полацкі Брас і лукомльскі Снуд — маглі сапернічаць з Дзвінам і Друяй. Але Дрыве яны не падабаліся.

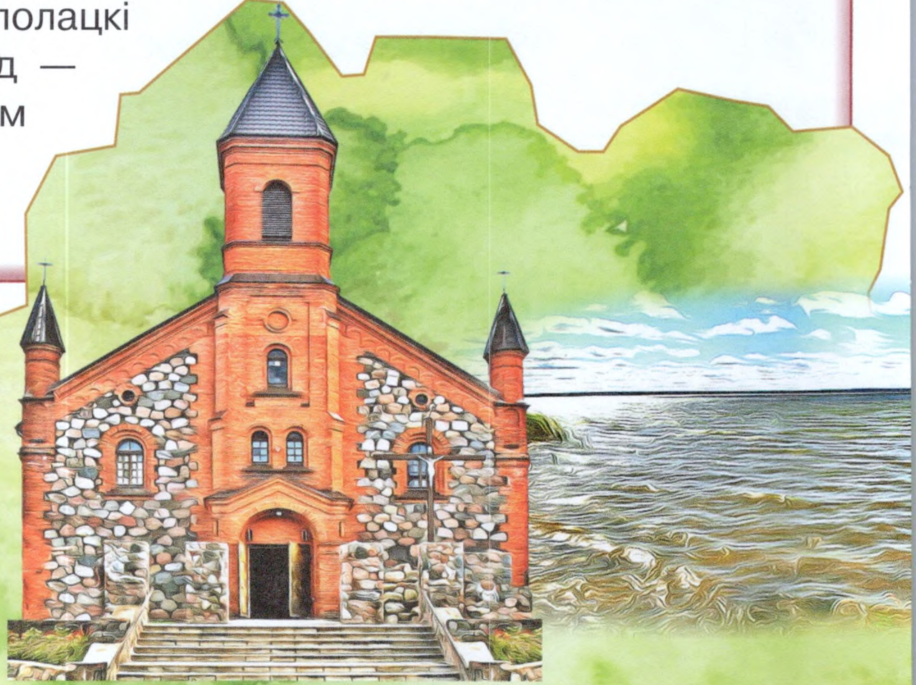

КАСЦЁЛ НАРАДЖЭННЯ ПАННЫ МАРЫІ

ЦАРКВА ЎСПЕННЯ ПРАСВЯТОЙ БАГАРОДЗІЦЫ

ПАМЯТНЫ ЗНАК НА МЕСЦЫ ЗАСНАВАННЯ БРАСЛАВА

ГАРАДЗІШЧА

— Маім мужам стане самы храбры з вас,— заявіла яна.— У баі скрыжуйце вашы вострыя мячы, і тады паглядзім, хто з вас дастойны мяне.

Снуд і Сноў вырашылі, што Дрыве падабаецца Брас. Уначы яны падпільнавалі Браса, кінуліся на яго з мячамі і забілі. Але за каго з іх дваіх пойдзе замуж прыгажуня Дрыва? Князі зноў узялі ў рукі зброю і кінуліся адзін на аднаго. Снуд перамог і забіў Снова, але сам памёр ад ран. А раніцай выявілася, што яны забілі не Браса, а ягонага слугу, які вёз Дрыве падарункі ад гаспадара...

Брас тым часам паехаў у замак. Дрыва выйшла яму насустрач.

— Я згодна выйсці за цябе замуж,— сказала яна.

З пагардай паглядзеў на яе Брас і прамовіў:

— Тваё каханне, княжна, мне не патрэбна. Я і так стану тут гаспадаром.

І пайшоў да замка. Дрыва пабегла да возера і кінулася ў ваду. Не вынесла гора маці яе, Друя, і таксама неўзабаве памерла. І стары князь Дзвін не доўга пражыў на гэтым свеце...

Іх імёны цяпер жывуць у назвах рэк (Дзвіна, Друйка) і азёр (Дрывяты, Снуды, Навяты). А князь Брас заснаваў горад, які сёння называецца Браслаў.

ВОЗЕРА ДРЫВЯТЫ

Браслаў

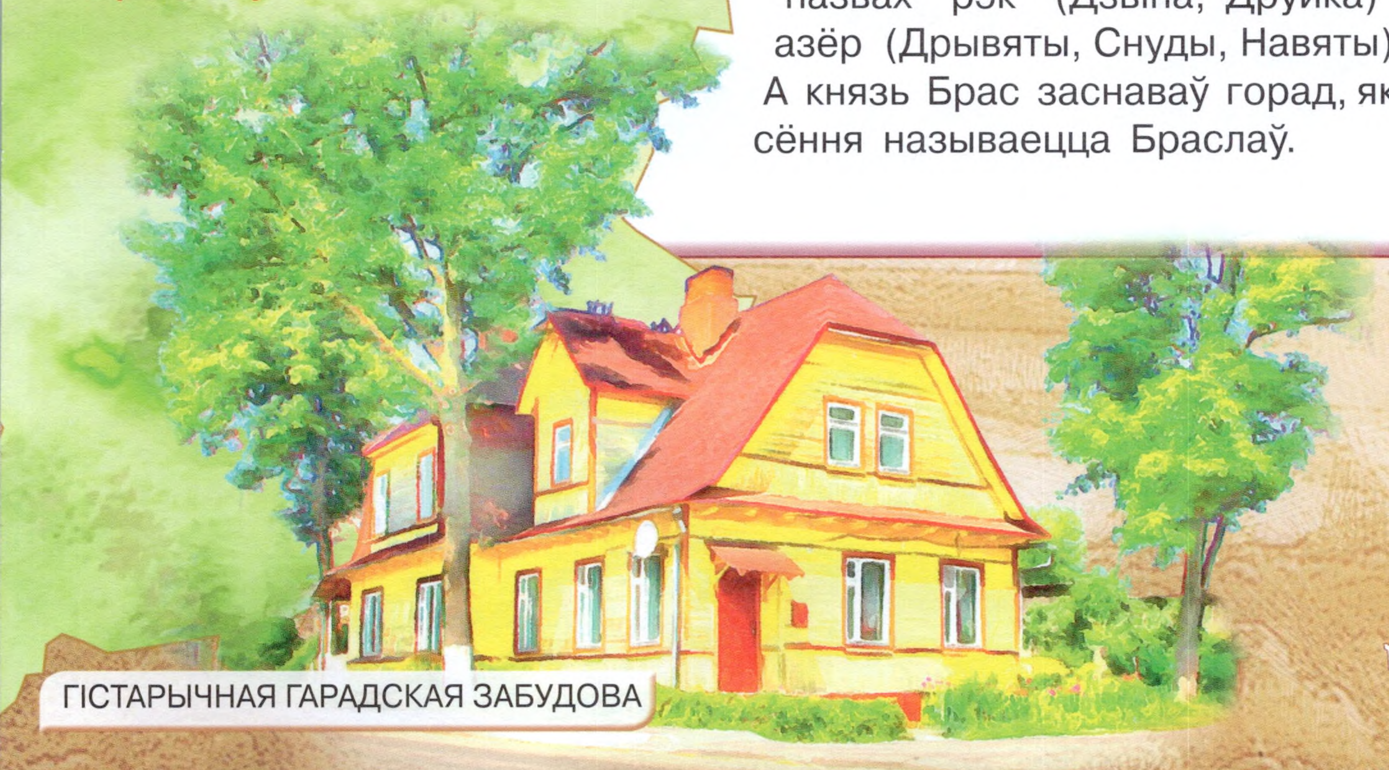

ГІСТАРЫЧНАЯ ГАРАДСКАЯ ЗАБУДОВА

ПОЛАЦК

Кажуць людзі, што ў старажытныя часы ў ваколіцах Полацка пастаянна адбываліся войны. Захавалася легенда пра незлічонае багацце, якое пры адступленні закапалі на ўзгорку ваяры, каб яно не трапіла ў рукі ворагаў. Трэба было запомніць гэтае месца, і таму наверх паклалі камень.

СПАСА-ЕФРАСІННЕЎСКІ МАНАСТЫР

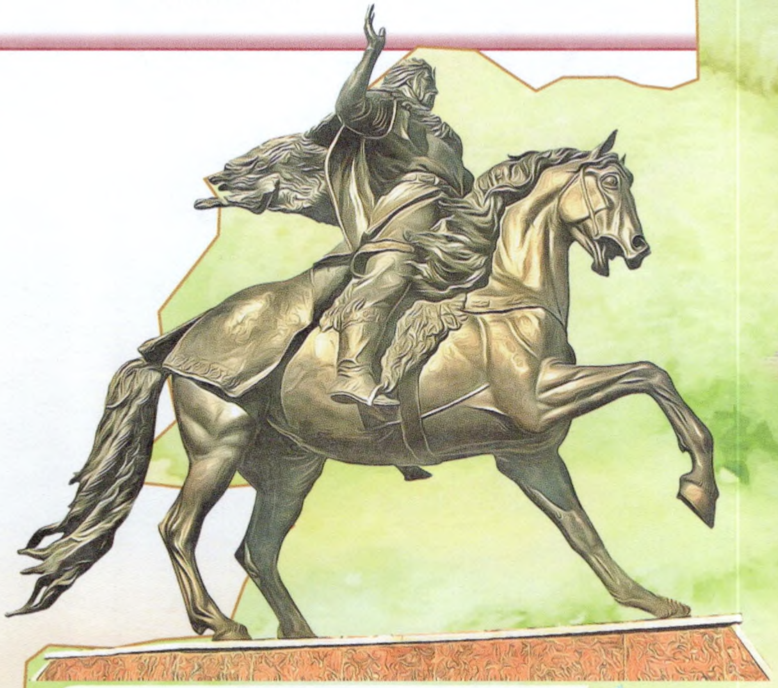

ПОМНІК УСЯСЛАВУ ЧАРАДЗЕЮ

САФІЙСКІ САБОР

СТЭЛА Ў ГОНАР ГЕРОЯЎ ВАЙНЫ 1812 г.

Прайшло шмат гадоў. Пра гэтую гісторыю пачулі некалькі полацкіх хлопцаў, якія вырашылі знайсці скарб. Ноччу сябры, прыхапіўшы з сабой рыдлёўкі, адправіліся за горад. Знайшоўшы той камень на вялікім узгорку, яны абкапалі валун з усіх бакоў, а потым асцярожна адсунулі ўбок. Капалі паўночы. Неўзабаве рыдлёўка стукнулася аб жалеза.

— Ура, золата! — радасна закрычалі хлопцы.

Прыгледзеўшыся, яны ўбачылі, што гэта не кацёл з грашыма, а цяжкі жалезны панцыр. Ён пакрываў грудзі шкілета, побач з якім ляжаў меч, а на чэрапе быў жалезны шалом.

Самы смелы з сяброў прапанаваў:

— Давайце нічога чапаць не будзем, а возьмем на памяць гэты меч. Няўжо мы дарэмна амаль усю ноч тут капалі?

Але толькі хлопец працягнуў руку і дакрануўся да мяча, як раптам грымнуў гром, неба раскалола маланка, і хлопцы ўбачылі вялізнага асілка ў жалезным панцыры з мячом у руцэ. Асілак прамовіў:

— Нікчэмныя! Золату і срэбру прадалі вы ўсе пачуцці, толькі ў багацце ўклалі свае надзеі, не ўшанавалі прах волата, які з годнасцю скончыў тут жыццё...

Зноў грымнуў гром, бліснула маланка — і асілак знік... У святле бліскавіцы хлопцы ўбачылі засыпаную пяском магілу. Ім падалося, што на гэтым месцы зямля была некранутай...

Полацк

ПОМНІК ЕФРАСІННІ ПОЛАЦКАЙ

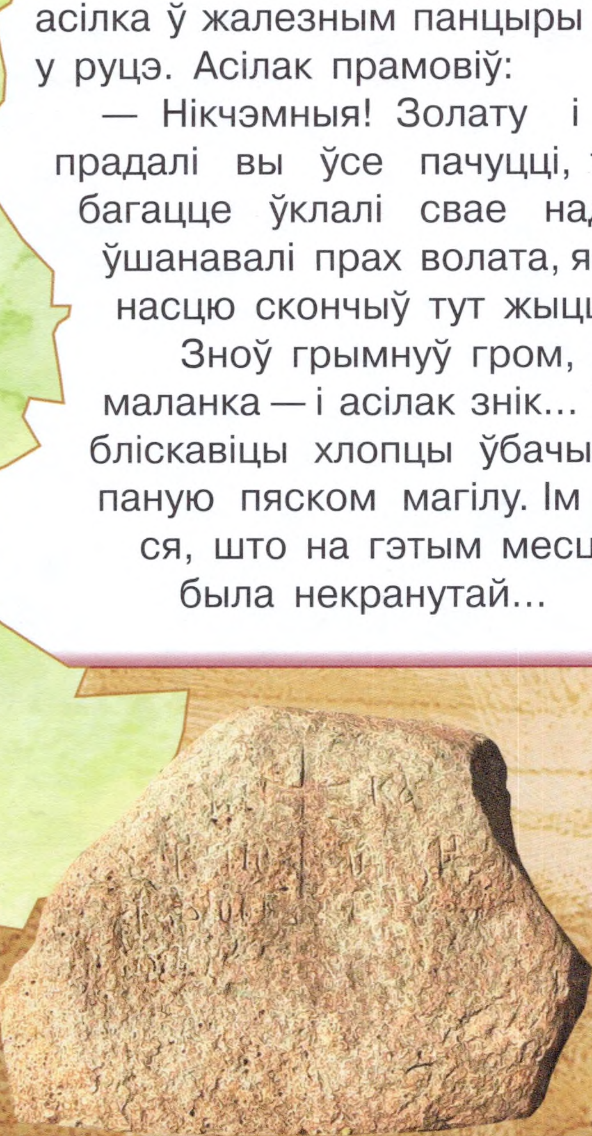

БАРЫСАЎ КАМЕНЬ

Орша

Калісьці даўно там, дзе зліваюцца дзве ракі, князь Орша пабудаваў вялікі замак. У князя была дачка-прыгажуня. Яна пакахала сялянскага хлопца. Па начах, калі на небе з'яўляўся месяц, закаханыя сустракаліся на беразе ракі. Але князь даведаўся пра гэта. Ягоныя слугі схапілі юнака і пакаралі смерцю. А дачку Орша пасадзіў у асобны пакой з жалезнымі кратамі на вокнах.

Ключ князь кінуў у раку, якую з таго часу сталі называць Аршыцай.

Пазней на тым месцы, дзе зліваюцца рэкі Аршыца і Днепр, паўстаў горад Орша.

ЕЗУІЦКІ КАЛЕГІУМ

БУДЫНАК БЫЛОГА ВАДЗЯНОГА МЛЫНА

ЦАРКВА СВЯТОГА ЛЕАНІДА

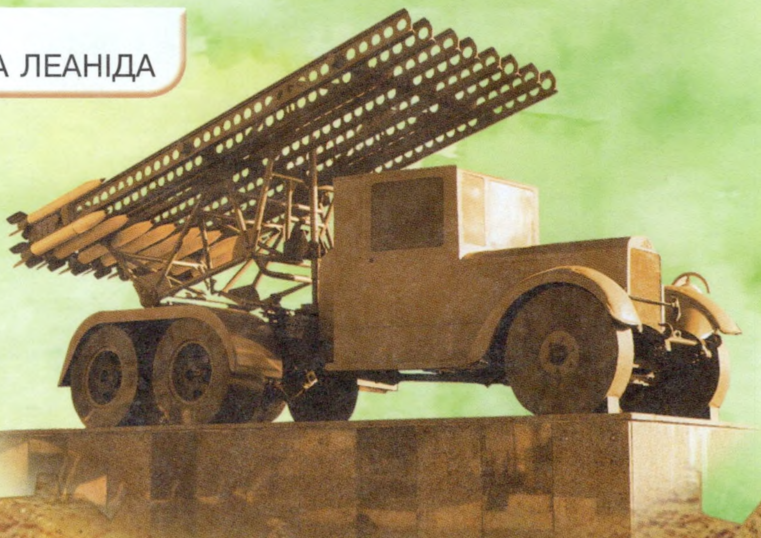

МЕМАРЫЯЛЬНЫ КОМПЛЕКС «КАЦЮША»

БУДЫНАК ЧЫГУНАЧНАГА ВАКЗАЛА

ПОМНІК КАНСТАНЦІНУ ЗАСЛОНАВУ

ПАМЯТНЫ ЗНАК (ГАРАДЗІШЧА)

ПОМНІК ПАРАВОЗУ П-36

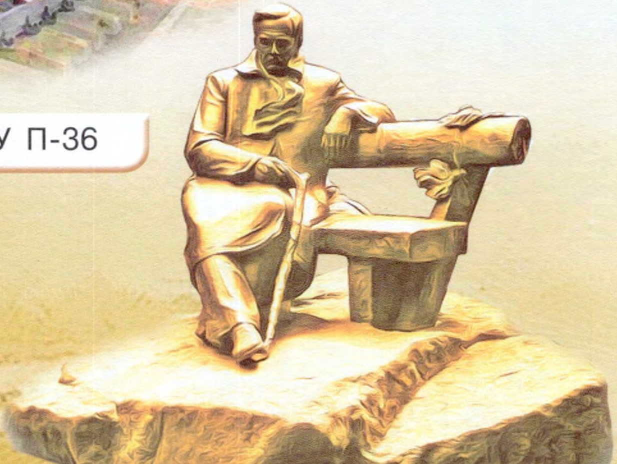

ПОМНІК ЯНКУ КУПАЛУ (ВЁСКА ЛЯЎКІ, АРШАНСКІ РАЁН)

Орша

СВЯТА-ІЛЬІНСКАЯ ЦАРКВА

Гомельская вобласць

ЦАРКВА СВЯТЫХ ПЯТРА І ПАЎЛА

АБЛАСНЫ ДРАМАТЫЧНЫ ТЭАТР

Гомель

ПАЛАЦ РУМЯНЦАВЫХ-ПАСКЕВІЧАЎ

АЛЬТАНКА Ў ПАРКУ

Гомель

Калісьці даўно жыла на свеце прыгожая дзяўчына Марыля. Бацькі не маглі нарадавацца, якая разумная і працавітая яна была!.. Аднойчы каля іх падворка з’явіўся малады багаты князь. Марылька і князь пакахалі адно аднаго.

Праз нейкі час Марыля прызналася яму:

— Хутка ў нас з табою будзе сын ці дачка.

— Дык гэта ж радасць! — усклікнуў князь. — Заўтра ж прышлю да цябе сватоў! Чакай...

Увесь наступны дзень Марыля чакала сватоў. Нарэшце настала ноч, і дзяўчына здагадалася, што ніхто да яе не прыедзе. Яна горка заплакала. Бедная Марыля вырашыла пайсці куды вочы глядзяць. Яна баялася сораму. Праз нейкі час на дарозе дзяўчына сустрэла старога жабрака, і далей яны пайшлі разам. Надыходзіла зіма, таму сярод лесу вандроўнікі пабудавалі сабе невялікую хаціну, дзе і сталі жыць. На радасць сабе і старому ў самыя лютыя маразы нарадзіла Марыля дачку, якую назвалі Мілкай.

Ішлі гады. Жабрак зусім састарэў, а Мілка падрасла і стала такой жа прыгожай, як і яе матуля. Аднойчы вясной, калі было ўжо вельмі цёпла, Мілка пайшла да ракі, каб выкупацца. Толькі адплыла яна ад берага, як трапіла ў вір. Дзед і Марыля ўбачылі гэта, але дапамагчы не змаглі... І тады, гледзячы на раку, якая адабрала ў іх самае дарагое, яны ў адзін голас закрычалі:

— Каб ты вужакай-гаміюкай круцілася!..

Раптам рака выгнулася, як змяя. З таго часу яе сталі называць Гаміюкай. Пазней на тым месцы, дзе стаяла хата Марылі, спачатку ўзнікла вёска Гомій, а потым — горад з прыгожай назвай Гомель.

Добруш

Беларусы добра ведаюць гэтыя мясціны і называюць іх Добрушчынай. А калісьці ў далёкія часы тут было шмат лясоў. І жыў разам з жонкай і двума дзецьмі чалавек, якога звалі Добрушам. Быў ён вельмі працавітым — меў не толькі вялікую гаспадарку, але нават пабудаваў млын, дзе малоў муку. Прычым не адмаўляў у просьбе змалоць зерне ні багатым, ні бедным. Калі бедняку не было чым плаціць, Добруш малоў муку яму задарма.

РАЁННЫ КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ

МЕМАРЫЯЛ У ГОНАР ЗАГІНУЛЫХ У ГАДЫ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

МОСТ У ПАРКУ

Слава пра дабрыню гэтага чалавека разнеслася далёка. Даведаўся пра Добруша злы чараўнік. Прыйшоў ён на млын і сказаў гаспадару:

— Мне падабаецца, як ты працуеш. З гэтага можна мець добрую капейку. Давай з табой дамовімся, што ўвесь набытак будзем дзяліць на дваіх, пароўну. А калі адмовішся — пашкадуеш...

Добруш не стаў слухаць далей і выставіў нязванага госця за дзверы.

Раззлаваўся чараўнік і наслаў на сям'ю Добруша страшэнныя хваробы. Спачатку захварэла і памерла жонка Добруша, а потым — ягоныя дзеці. Загараваў наш небарака, пасівела ягоная галава. І тут зноў падкаціўся да Добруша чараўнік. Але той, убачыўшы ліхадзея, усклікнуў:

— Лепш я скрозь зямлю правалюся, чым буду працаваць на цябе!..

Раптам грымнуў гром, бліснула маланка — і праваліўся скрозь зямлю Добруш разам са сваім млынам.

Пазней на тым месцы з'явілася спачатку вёска, а потым горад, які назвалі Добруш.

СВЯТА-МІКАЛАЕЎСКІ САБОР

ПАПЯРОВАЯ ФАБРЫКА

Рагачоў

Жыў калісьці ў далёкія часы ваявода Рогач. Чаму так яго называлі, ніхто не ведае. Хтосьці казаў, што ягоныя ўладанні знаходзіліся дзесьці на рагу, на выгіне Дняпра. Некаторыя сцвярджалі: маўляў, ваявода біўся звычайным драўляным рагачом адразу з двума ваярамі, перамог іх і прымусіў уцякаць.

Аднойчы вяртаўся Рогач са сваёй дружынай з чарговага паходу. Набліжаўся вечар, і трэба было дзесьці спыніцца на начлег. Але на душы ваяводы было неспакойна. Чаму — ён і сам не ведаў. Тым не менш праз нейкі час яны знайшлі добрае мес-

ДОМ, ДЗЕ ЖЫЎ УЛАДЗІМІР КАРАТКЕВІЧ

ГАРАДЗІШЧА

Рагачоў

ПАМЯТНЫ ЗНАК (ГАРАДЗІШЧА)

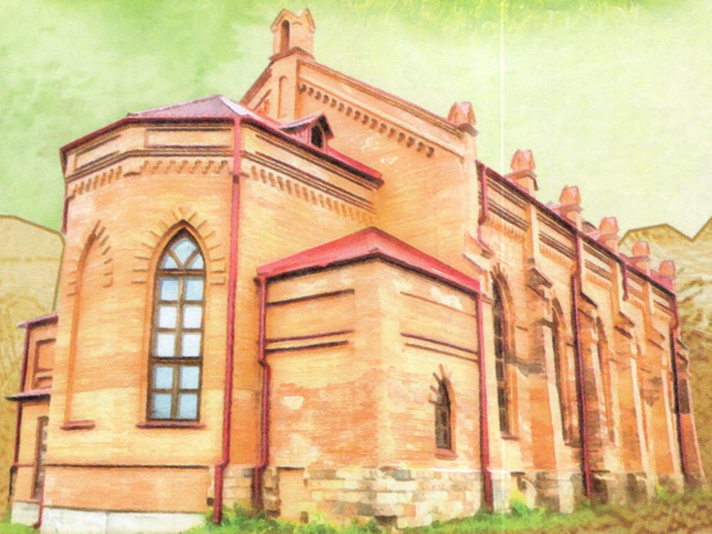

КАСЦЁЛ СВЯТОГА АНТОНІЯ ПАДУАНСКАГА

ца для лагера. Спыніліся, запалілі вогнішчы. Рогач паслаў дзясятніка з некалькімі ваярамі ў разведку. Неўзабаве тыя вярнуліся і паведамілі, што па слядах дружыны ідуць татары. Рогач сабраў сотнікаў, і яны вырашылі сустрэць ворага на пераправе.

Праз нейкі час да ракі падышло татарскае войска. Татары пачалі перапраўляцца цераз раку. Дружыннікі дачакаліся, пакуль апошні з іх вылез на бераг, і кінуліся на ворагаў. Бітва была кароткай. Шмат ваяроў загінула з абодвух бакоў, але дружыннікі Рогача перамаглі. І тут здарылася бяда: атручаная татарская страла чырканула ваяводу па твары. Спачатку ён, захоплены бітвай, амаль нічога не адчуў, але неўзабаве, зусім аслабелы, пахіснуўся і ўпаў з каня. Праз дзень Рогач памёр. Дружыннікі пахавалі ўсіх забітых, у тым ліку свайго ваяводу, і насыпалі над імі курган, які назвалі Рогачаў. Пазней тут вырас горад, назва якога і цяпер вядомая ўсім — Рагачоў.

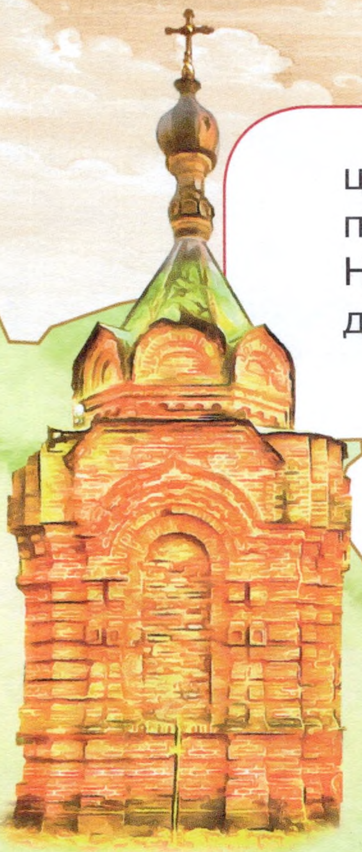

КАПЛІЦА НА МОГІЛКАХ

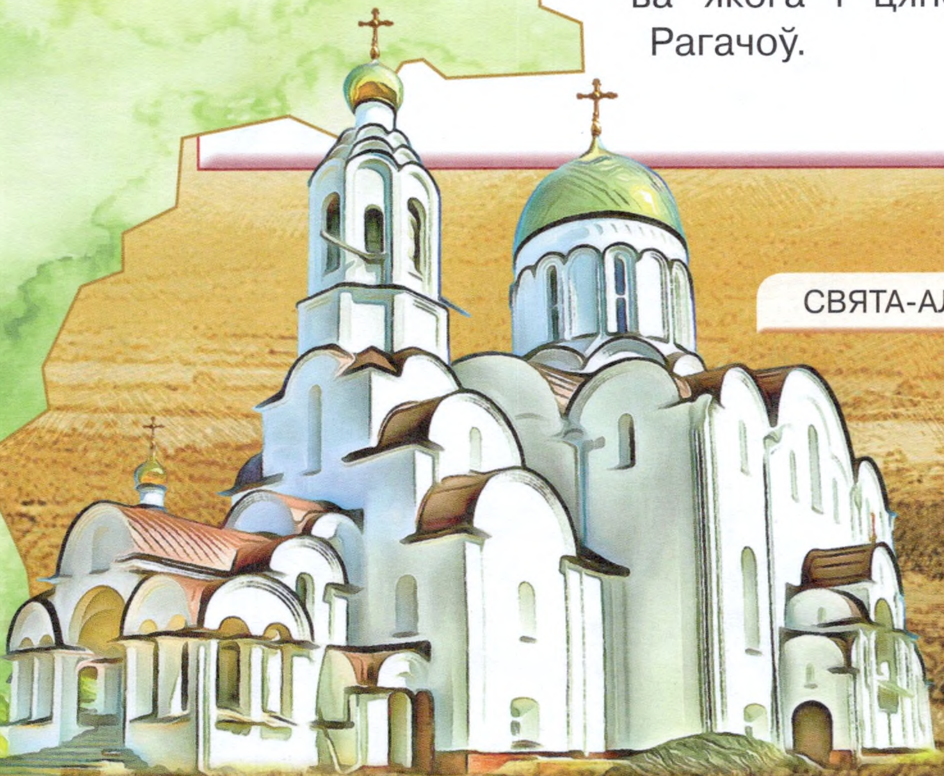

СВЯТА-АЛЯКСАНДРА-НЕЎСКАЯ ЦАРКВА

Тураў

У старажытныя часы на тым месцы, дзе цяпер знаходзіцца Тураў, былі дрымучыя лясы, а побач неслі свае воды рэкі Прыпяць, Струмень і Язда. Прыйшоў на тыя землі князь Тур з войскам. Прыйшоў таму, што тут вадзілася шмат звяроў, птушак, рыбы.

Аднойчы князь Тур лёг адпачыць на высокай гары і заснуў. Прыснілася князю, быццам ён ляжыць на вялікім возе, а навокал — гарады, ды якія прыгожыя!..

Прачнуўшыся, князь Тур зразумеў, што на гэтым месцы трэба пабудаваць вялікі горад. Будаваў

ГАРАДЗІШЧА

ЗАМЧЫШЧА

Тураў

САБОР СВЯТЫХ КІРЫЛА І ЛАЎРЭНЦІЯ

ТУРАЎСКІ КАМЕННЫ КРЫЖ

князь не абы-як: спярша насыпаў тоўсты пласт рачнога пяску; потым пачаў паліць лес і паклаў дробнага вугалю ў тры аршыны, пасля — бярозавую кару і бітыя гаршкі, затым — звярыныя косці і луску язя. І толькі потым усё гэта засыпалі зямлёй.

Так з'явіўся легендарны горад Тураў. Князь Тур таксама выкапаў глыбокі калодзеж, у якім, казалі людзі, былі тры дны: меднае, сярэбранае і залатое. І калі не вытрымае і парвецца залатое дно, то настане канец свету і Зямля зноў будзе суцэльным акіянам...

КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ

ПОМНІК КІРЫЛУ ТУРАЎСКАМУ

ЦАРКВА ЎСІХ СВЯТЫХ

Гродзенская вобласць

Гродна

Вельмі даўно гэта было — яшчэ ў старажытныя часы. Княжацкая дружына вярталася на чаўнах з баявога паходу. Воды вялікай ракі неслі чаўны далёка-далёка, і здавалася, што не будзе канца гэтаму падарожжу. «Трэба дзе-небудзь прыстаць да берага,— думаў князь,— і знайсці месца для лагера. А можа, і для ўмацаванага паселішча. Галоўнае, каб побач не было ворагаў...»

Паклікаўшы ваяводу, князь загадаў яму:

— Дзе Адзінец? Давай яго сюды!

Прыбег Адзінец — дужы русавалосы хлопец.

— Разам са сваімі ваярамі высаджвайся на бераг. Паглядзіце, ці няма непадалёк ворагаў, і знайдзіце месца для лагера. А калі нам тут спадабаецца, мабыць, і хаты сабе пабудуем...

Адзінец пабег да сваіх дружыннікаў.

Праз некалькі гадзін князь убачыў на беразе чалавека, які шырока развёў рукі, прыцягваючы ўвагу воінаў. Князь паклікаў ваяводу, і той растлумачыў:

— Гэта чалавек Адзінца. Ён падае нам знак, што ворагаў нідзе няма, і просіць спыніцца.

Чаўны дружна павярнулі да берага...

Неўзабаве князь з дружынай ужо абгароджвалі драўляным частаколам будучае паселішча на высокай кручы (гэтае месца паказаў ім Адзінец). Пазней, калі ў каго-небудзь з мясцовых жыхароў пыталіся, адкуль яны едуць, тыя адказвалі: «З Гародні». Праз нейкі час тут вырас горад, назва якога вядомая і цяпер — Гродна.

СТАРЫ ЗАМАК

Гальшаны

Жыў калісьці на свеце багаты князь Альшан (ці, як яго яшчэ называлі, Ольша). Добрым і справядлівым чалавекам быў гэты князь, простых людзей ніколі не крыўдзіў. Нават найлепшы сябар у яго быў з сялян, і звалі яго Лугвен. Альшан і Лугвен разам раслі, як гаворыцца, не адзін пуд солі разам з'елі, у многіх бітвах пабывалі, разам і на паляванне ездзілі.

Аднойчы Альшан і Лугвен чарговы раз адправіліся на паляванне, але паехалі з імі толькі пяцёра ваяроў. Князь быў упэўнены, што ніхто не адважыцца напасці на яго ў тых землях, дзе ён уладарыў.

Так здарылася, што паляўнічыя, ахопленыя азартам, заехалі

СВЯТА-ГЕОРГІЕЎСКАЯ ЦАРКВА

КАСЦЁЛ СВЯТОГА ЯНА ХРЫСЦІЦЕЛЯ
І КЛЯШТАР ФРАНЦЫСКАНЦАЎ

ў глыб пушчы. Нават княжацкі палясоўшчык пачаў незадаволена азірацца па баках. Нарэшце ён не вытрымаў і звярнуўся да Альшана:

— Не гневайся, князь, на тое, што скажу табе. Лепш бы нам вярнуцца, бо я не ведаю гэтых мясцін, і мы можам заблукаць. Акрамя таго, хутка вечар, і не хацелася б, каб ноч заспела нас у лесе...

Князь Альшан не паслухаў палясоўшчыка. Паляўнічыя ўжо здабылі шмат звяроў, але ўсё адно працягвалі рухацца далей і далей. Неўзабаве яны ўбіліся ў такую глухамань, у такі гушчар, што былі вымушаны спешыцца: коні далей ісці не маглі. Князь і дружыннікі вырашылі заначаваць каля вялікага дуба. Расклалі вогнішча. Альшан звярнуўся да свайго сябра:

— Лугвен, абяцаю, што на тым месцы, дзе мы спаткаемся з людзьмі, я пабудую прыгожы замак і буду там жыць.— Князь уздыхнуў.— Хутчэй бы з гэтай пушчы выбрацца, бо страчваю я апошнюю надзею на выратаванне...

Пераначавалі паляўнічыя каля вогнішча, а раніцай рушылі далей. Доўга блукалі яны па пушчы, пакуль не ўбачылі хаціну, дзе, як выявілася, жыла сям'я другога княжацкага палясоўшчыка...

Князь Альшан выканаў сваё абяцанне, і праз два гады на месцы хаціны паўстаў вялікі прыгожы замак, каля якога вырасла паселішча з цудоўнай назвай Гальшаны.

Мір

Было гэта ў далёкія часы. Нарадзіўся ў адной маладой сям'і сынок Мікітка. Хлопчык рос як на дражджах. У пятнаццаць гадоў ростам ён быў ужо вышэйшы за бацьку, шыракаплечы і вельмі дужы — сапраўдны асілак.

Даведаўся пра Мікіту князь і загадаў двум сваім дружыннікам, каб тыя прывезлі асілка да яго. Памчаліся ваяры праз пушчы-лясы да хутара, дзе жыў наш герой. Уся сям'я сядзела за сталом і абедала, калі ў хату ўвайшлі два воіны — плячыстыя, у кальчугах, з мячамі ў похвах. Адзін з дружыннікаў сказаў:

— Пакажыце мне асілка Мікіту!

КАПЛІЦА-ПАХАВАЛЬНЯ КНЯЗЁЎ СВЯТАПОЛК-МІРСКІХ

КАСЦЁЛ СВЯТОГА МІКАЛАЯ

Мір

ЦАРКВА СВЯТОГА ГЕОРГІЯ

ЦАРКВА СВЯТОЙ ТРОЙЦЫ

— Я тут, заходзь! — адказаў Мікіта.— Калі табе трэба — глядзі колькі хочаш!

— Дзёрзкі ты, хлопча! Паслухай мяне. Не па сваёй волі мы тут. Князь загадаў прывезці цябе. Хоча, каб ты быў у нашай дружыне.

Неўзабаве стаў Мікіта ваяром. І ў гэты ж год прыйшлі на іх зямлю ворагі. Калі два вялікія войскі сталі адно супраць аднаго (іх раздзяляла толькі невялічкая плыткая рачулка), выехаў на кані на сярэдзіну рэчкі Мікіта з мячом у руцэ.

— Гэй, вы! — крыкнуў ён ворагам.— Высылайце свайго воя-асілка! Хачу з ім біцца!

Мікіта падняў меч і з сілай апусціў яго на камень-валун, што выступаў з вады. Камень ад удару раскалоўся на дзве палавіны. Убачылі гэта ворагі і адразу паслалі перагаворшчыка, каб заключыць мір. У гонар перамогі, якую здабыў Мікіта, рэчку назвалі Мірачанкай, а паселішча, што з'явілася праз нейкі час на тым месцы, атрымала назву Мір.

МІРСКІ ЗАМАК

Навагрудак

Калісьці даўно жыў на свеце малады і прыгожы князь Лоў. Было ў яго шасцёра братоў. Калі памёр бацька, стары князь, то за княжацкія землі, якія засталіся ў спадчыну братам, пачалася сапраўдная вайна.

Князь Лоў не захацеў ваяваць са сваімі братамі. Калі пахавалі старога князя, а над ягонай магілай насыпалі курган, Лоў і ваявода Алехна разам з дружынай адправіліся шукаць прыдатнае для жыцця месца, каб заснаваць паселішча. Доўга яны ехалі па лясах і, нарэшце, забраліся ў такую глухамань, дзе, здавалася, ніколі не ступала нага чалавека.

ПОМНІК ЕЛІСЕЮ ЛАЎРЫШАЎСКАМУ

МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА

ПОМНІК АДАМУ МІЦКЕВІЧУ

Навагрудак

ФАРНЫ КАСЦЁЛ

БАРЫСАГЛЕБСКАЯ ЦАРКВА

Каля звонкага ручая з празрыстай сцюдзёнай вадой князь з дружынай вырашылі спыніцца, каб адпачыць.

Раптам дазорныя паведамілі, што непадалёк знаходзіцца невялікая хаціна, а побач — шмат чалавечых слядоў. Князь з ваяводам адправіліся туды. Падышоўшы да хаціны, яны ўбачылі, як дзверы расчыніліся і на ганку паказалася прыгожая чорнавалосая дзяўчына.

— Як цябе завуць, прыгажуня? — спытаў князь.

— Дубраўка, — адказала яна.

— А мяне — князь Лоў. Дзе твае родныя?

— Працуюць, княжа. У нас гаспадарка вялікая... — Дзяўчына хацела яшчэ нешта сказаць, як раптам, быццам здагадаўшыся, дзеля чаго прыйшлі ваяры, дадала: — Калі вы з мірам да нас, то заставайцеся — месца ўсім хопіць.

Князь, якому Дубраўка адразу спадабалася, вырашыў застацца. Лоў з дружынай пабудавалі драўляны замак і пасяліліся ў ім. Князь Лоў і Дубраўка пакахалі адно аднаго. Неўзабаве згулялі вяселле, а праз год у іх нарадзіўся сын.

Пазней непадалёк утварылася паселішча, якое спачатку назвалі Новы Гарадок, а потым — Наваградак. Цяпер на тым месцы знаходзіцца горад Навагрудак.

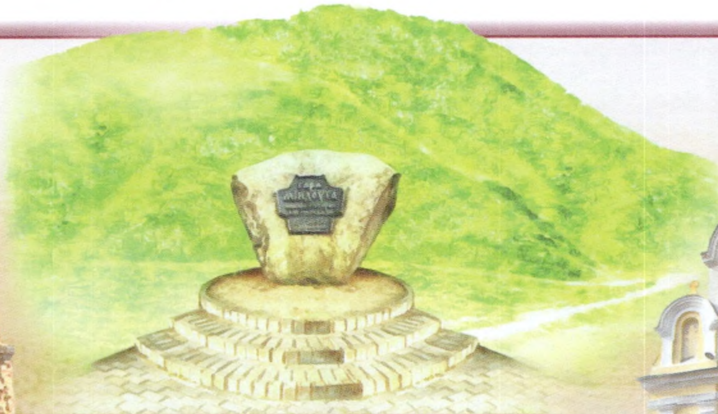
ГАРА МІНДОЎГА

РУІНЫ НАВАГРУДСКАГА ЗАМКА

СВЯТА-МІКАЛАЕЎСКІ САБОР

Магілёўская вобласць

АБЛАСНЫ ДРАМАТЫЧНЫ ТЭАТР

АРХІРЭЙСКІ ПАЛАЦ

ПЛОШЧА ЗОРАК

САБОР СВЯТОГА СТАНІСЛАВА

КАФЕДРАЛЬНЫ САБОР ТРОХ СВЯЦІЦЕЛЯЎ

Магілёў

СПАСА-ПРААБРАЖЭНСКІ САБОР

Магілёў

Калісьці даўно на ўскрайку вялікай пушчы знаходзілася вёска, дзе, як кажуць людзі, нарадзіўся асілак Машэка. Некалькі дзясяткаў мужчын нічога не маглі зрабіць супраць аднаго Машэкі — такі ён быў дужы. Машэка лёгка вырываў з зямлі разам з карэннем высокія сосны і магутныя дубы.

Але ў жыцці Машэку не пашанцавала. Некалі ў юнацтве пакахаў ён самую прыгожую дзяўчыну з іх вёскі, але тая аддала сваё сэрца багатаму князю. З таго часу Машэка раззлаваўся на ўвесь свет, забіў брата сваёй каханай і, пасяліўшыся ў лесе,

СВЯТА-МІКОЛЬСКІ МАНАСТЫР

стаў разбойнікам. Ён наводзіў жах на ўсё наваколле, пакуль зноў не сустрэў сваю каханую. Старыя пачуцці абудзіліся ў ягонай душы… Але, калі Машэка задрамаў, жанчына, каб адпомсціць за смерць брата, вострым нажом забіла яго…

Месца, дзе быў пахаваны Машэка, назвалі Магілай Льва. Пазней там спачатку з'явілася вёска, а потым вырас вялікі горад, назва якога добра вядомая ўсім — Магілёў.

КАПЛІЦА НА БУЙНІЦКІМ ПОЛІ

Бялынічы

У старадаўнія часы, калі мангола-татары на чале з ханам Батыем наступалі на Кіеў, некалькі манахаў Кіева-Пячэрскай лаўры, каб выратавацца ад варожага нашэсця, адправіліся на лодках па Дняпры на поўнач. Яны хацелі адшукаць ціхае, спакойнае месца і заснаваць там манастыр. З сабою ў падарожжа манахі ўзялі старажытную ікону, якую лічылі сваёй заступніцай-абаронцай. Доўга плылі вандроўнікі.

ЦАРКВА МАЦІ БОЖАЙ БЯЛЫНІЦКАЙ

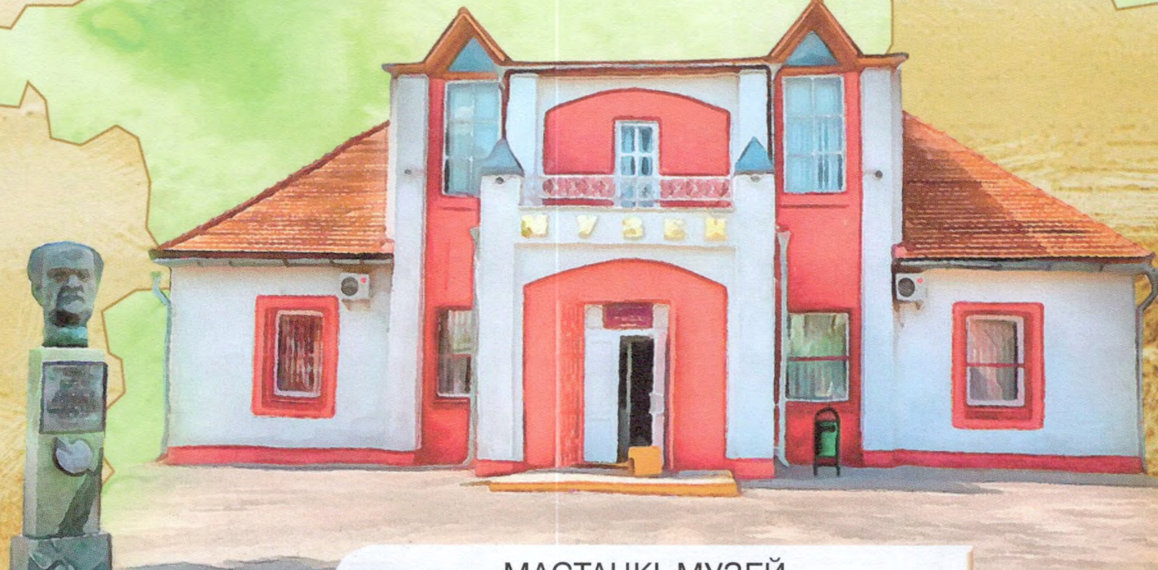

МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
ІМЯ ВІТОЛЬДА БЯЛЫНІЦКАГА-БІРУЛІ

Аднойчы на золку манах, які глядзеў наперад, раптам закрычаў:

— Браты мае, паглядзіце туды! Тут нам трэба спыніцца!

І паказаў рукой на ўзвышша, парослае маладым лесам. А знаходзілася яно непадалёк ад таго месца, дзе зліваліся воды магутнага Дняпра і прыгажуні Друці. Манахі вырашылі выйсці на бераг і трохі адпачыць пасля шматдзённага падарожжа. Некаторыя сумняваліся: ці правільна выбрана месца для будучага манастыра?

Бялынічы

Ноччу, калі ўсе бачылі дзясяты сон, цішыню парушыў крык манаха, які стаяў на варце:

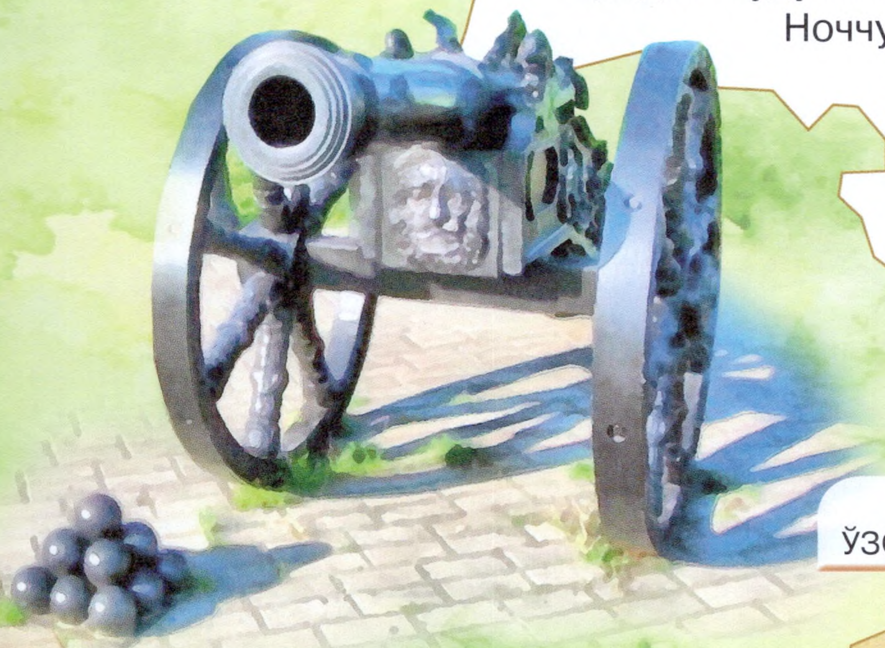

ПОМНІК-ГАРМАТА
ЎЗОРУ ЧАСОЎ ВАЙНЫ 1812 г.

— Глядзіце, браты: што гэта?!

Усе ўскочылі са сваіх месцаў і аслупянелі: манах стаяў на каленях перад старажытнай іконай, ад якой разыходзіліся такія яркія промні, што ў лесе стала светла, як удзень. Манахі зразумелі: гэта Божы знак — яны абралі добрае месца для будучага манастыра.

Для іх, як кажуць людзі, наступілі ясныя светлыя дні і белыя ночы. Адсюль і назва паселішча, якое з'явілася каля манастыра,— Беланочы, або Бялынічы.

ГІСТАРЫЧНАЯ ГАРАДСКАЯ ЗАБУДОВА
Клімавічы
СЯДЗІБНЫ ДОМ КНЯЗЁЎ МЯШЧЭРСКІХ
КРЭЙДАВЫЯ КАР'ЕРЫ

Клімавічы

Калісьці ў даўнія часы ехалі праз нашы мясціны ажно з далёкага Пецярбурга яснавяльможныя паны. Ехалі яны карэтаю, бо аўтамабіляў тады яшчэ не было, як не было і шырокіх дарог — толькі пусткі, балоты. Вось і захрасла тады ў балоце карэта з панамі — у багну правалілася. Як ні лупцаваў вазніца пугай бедных коней, як ні рваліся тыя наперад — усё было дарэмна. Што рабіць?

Непадалёк ад таго месца на хутары жыў з сям'ёй адзін чалавек. Звалі яго Клім. Пачуў ён з боку балота крыкі людзей ды ржанне коней і

СВЯТА-МІХАЙЛАЎСКАЯ ЦАРКВА

кінуўся на дапамогу. Запрог двух валоў, прывязаў вяроўкай панскую карэту і за некалькі хвілін выцягнуў яе з багны. Як узрадаваліся паны!

Галоўны пан (людзі казалі, што гэта мог быць і сам цар) паклікаў нашага героя і спытаў:

— Як цябе завуць?

— Клім,— пакланіўшыся, адказаў той.

— Няхай тады на гэтым месцы будзе пабудаваны прыгожы горад! І хай называецца ён Клімавічы!

Крычаў

Гэта было вельмі даўно, яшчэ тады, калі на абодвух берагах па-над Сожам раслі магутныя дубы. Па рацэ сплаўлялі лес. Непадалёк было паселішча. Цяжка жылося бедным людзям, горкім быў іх хлеб. З ранку да вечара працавалі яны на паноў, але атрымлівалі вельмі мала — на жыццё не хапала. Дужых хлопцаў паны бралі на працу плытагонамі.

Жыў у гэтай вёсцы ў маленькай хацінцы разам з хворай маці хлопец-асілак Ясь, які разам з сябрамі сплаўляў лес. У суседняй хаце

СТАРАЖЫТНАЕ ПАСЕЛІШЧА

СВЯТА-МІКАЛАЕЎСКАЯ ЦАРКВА

РУІНЫ НА ЗАМКАВАЙ ГАРЫ

ЦАРКВА ЎВАСКРЭСЕННЯ ХРЫСТОВАГА

жыла прыгожая дзяўчына Ядвіга. Ясь і Ядвіга кахалі адно аднаго і марылі пажаніцца. Але бацькі Ядвігі былі супраць: яны хацелі аддаць дачку за багатага пана.

Надакучыла жабрацкае жыццё Ясю. Сабраў ён хлопцаў-плытагонаў. Узброіліся яны косамі ды сякерамі і вырашылі прагнаць паноў, якія здзекаваліся з простых людзей. Даведаліся пра сялянскі атрад паны і задумалі расправіцца з Ясем. Ён жа, не ведаючы гэтага, пакінуў атрад у лесе, а сам з двума сябрамі прабраўся да хаты Ядвігі, каб забраць яе з сабой. Але панскія слугі схапілі іх.

Крычаў

ПАЛАЦ ПАЦЁМКІНЫХ-ГАЛЫНСКІХ

Раніцай Яся і ягоных сяброў павялі да шыбеніцы, каб пакараць смерцю. «Як папярэдзіць хлопцаў, як папрасіць дапамогі?» — думаў Ясь. І тут у яго з’явілася ідэя. Калі панскія слугі падвялі хлопцаў да памоста, на якім стаяла шыбеніца, Ясь раптам моцна закрычаў. Сябры ўсё зразумелі і таксама падхапілі гэты заклік. Крык, узмоцнены рэхам, разнёсся па наваколлі. Атрад паспеў своечасова, і неўзабаве героі былі вызвалены. Сяляне прагналі паноў з гэтай зямлі. Ясь і Ядвіга пажаніліся.

З таго часу паселішча сталі называць Крычаў.

Мінская вобласць

Заслаўе

У старажытныя часы, калі нашы продкі яшчэ не ведалі хрысціянства, а былі язычнікамі і маліліся драўляным ідалам, у полацкага князя Рагвалода падрастала дачка Рагнеда — прыгожая і разумная дзяўчына. Аднойчы пасватаўся да яе наўгародскі князь Уладзімір. Адмовіла яму Рагнеда, таму што была заручана з ягоным братам — вялікім князем кіеўскім Яраполкам. Страшэнна раззлаваўся наўгародскі князь і захапіў Полацк, забіў на вачах у Рагнеды яе бацькоў і братоў, а князёўну вывез у Ноўгарад і прымусіў стаць ягонай жонкай. Пасля пайшоў з войскам на Кіеў, захапіў горад і забіў Яраполка.

Неўзабаве ў Рагнеды і Уладзіміра нарадзіўся сын, якога назвалі Ізяславам. Рагнеда хацела адпомсціць князю за бацькоў і братоў і, калі муж спаў, кінулася на яго з вострым нажом. Але Уладзімір раптоўна прачнуўся і выбіў зброю з яе рук. Княжацкія слугі схапілі Рагнеду. Яе чакала немінучая смерць. Але з мячом у руках наперад выйшаў маленькі Ізяслаў і сказаў:

— Спачатку, бацька, забі мяне, бо я выклікаю на бой любога, хто захоча пакрыўдзіць маю маці.

Такім чынам, у Рагнеды знайшоўся абаронца.

Тады князь Уладзімір загадаў пабудаваць драўляны замак у глухім кутку полацкай зямлі і адправіў туды Рагнеду разам з сынам. Пазней на тым месцы ўзнік горад, які назвалі ў гонар адважнага Ізяслава — Ізяслаўлем. Цяпер горад называецца Заслаўе.

ГАРАДЗІШЧА «ЗАМЭЧАК»

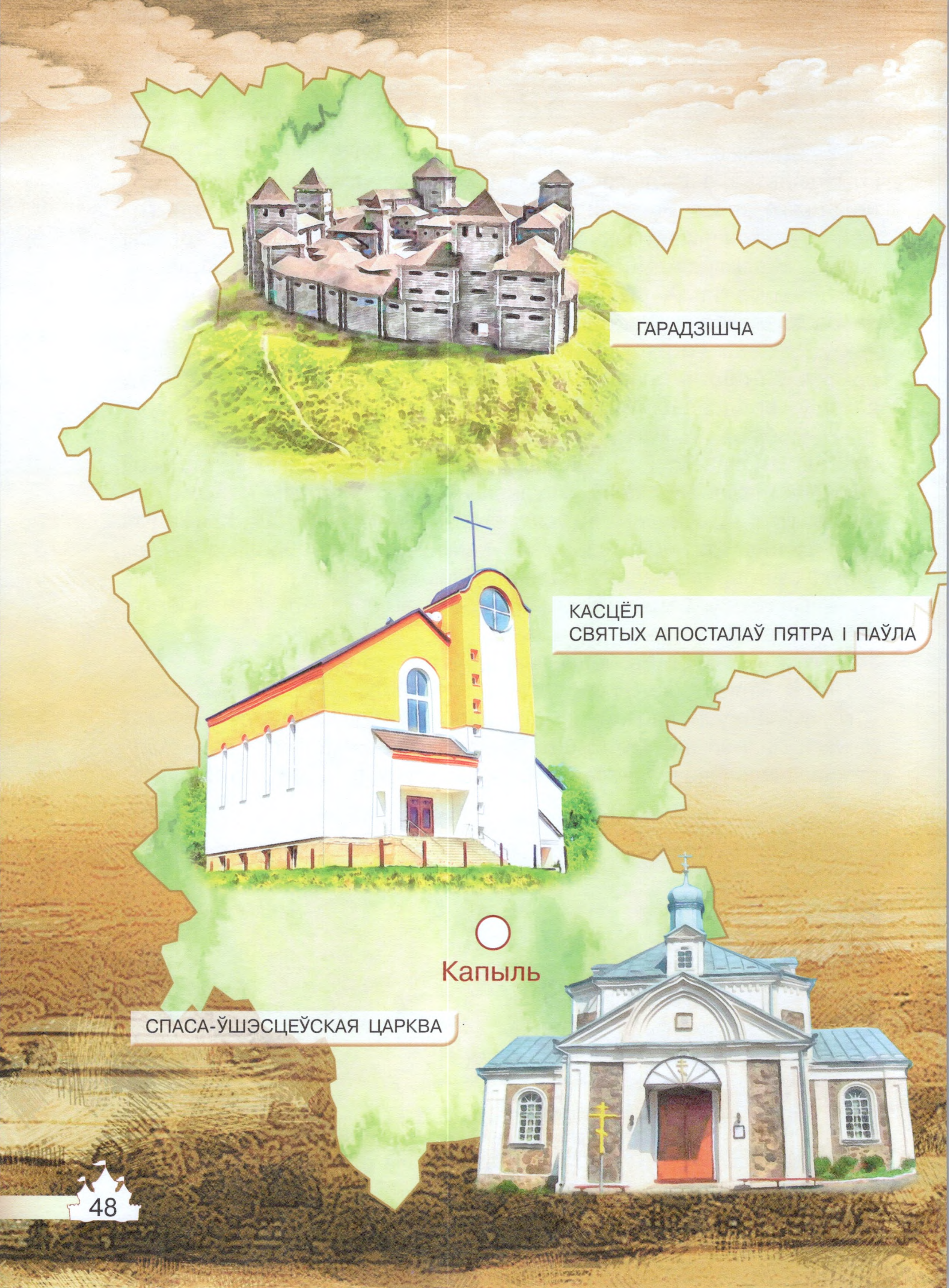
ГАРАДЗІШЧА
КАСЦЁЛ
СВЯТЫХ АПОСТАЛАЎ ПЯТРА І ПАЎЛА
Капыль
СПАСА-ЎШЭСЦЕЎСКАЯ ЦАРКВА

Капыль

Калісьці вельмі даўно на тым месцы, дзе цяпер знаходзіцца горад Капыль, стаяў магутны замак, у якім жыў багаты князь. Непадалёк срэбрам блішчэла вялікае возера. Была ў князя дачка незямной прыгажосці. Князь не дазваляў Паліне (ці проста Полі) гуляць з сялянскімі дзяўчатамі і хлопцамі. І таму дзяўчына заўсёды сядзела ў святліцы, якая знаходзілася ў высокай вежы.

Аднойчы Поля раптам пачула гукі жалейкі: прыгожая, але трохі сумная мелодыя кранула душу князёўны. Поля пераапранулася ў сялянскае адзенне, непрыкметна прабралася каля стражнікаў і пабегла на бераг возера. Там яна ўбачыла маладога прыгожага пастуха з жалейкай. Статак быў непадалёку. Убачыўшы красуню, Коля (так звалі пастуха) адразу закахаўся ў яе. Коля і Поля дамовіліся, што ноччу яны прыйдуць сюды, каб пакатацца па возеры на чоўне...

Так яны сустракаліся кожную ноч. Калі князь даведаўся пра закаханых, то замкнуў дачку ў святліцы і абвясціў, што Поля неўзабаве стане жонкай багатага заморскага прынца. Дзяўчына зажурылася, пачуўшы гэта. Але аднойчы цёплай летняй ноччу, калі бушавала навальніца, Поля зноў пачула знаёмую мелодыю за акном. Дзяўчына зразумела: каханы кліча яе! Полі ўдалося выбрацца з замка, і яна кінулася да возера. На беразе яе ўжо чакаў Коля...

Князь, даведаўшыся пра ўцёкі дачкі, паклікаў усіх слуг і кінуўся ў пагоню. Апынуўшыся на беразе, ён убачыў на сярэдзіне возера човен і ў ім дзве постаці. Калі ж навальніца сціхла і трохі развіднела, там ужо нікога не было. Вада паглынула закаханых... У роспачы князь пракляў возера — і яно тут жа правалілася пад зямлю.

Пазней на гэтым месцы з'явілася вёска, якую назвалі ў гонар закаханых Ко-Поль (Коля і Поля), а потым — горад Капыль.

КАСЦЁЛ СВЯТОЙ ТРОЙЦЫ
КЛЕЦКІЯ КАЗАРМЫ
СТАРАЖЫТНЫ КЛЕЦАК
Клецк
ХРАМ УВАСКРЭСЕННЯ ХРЫСТОВАГА

Клецк

Калісьці даўно жыў на свеце багаты і жорсткі князь. Часта, не разбіраючыся, вінаваты селянін або не, князь адразу загадваў слугам:

— У клець яго! На хлеб і ваду!

Таму і мянушку ён атрымаў адпаведную — Клецак.

Аднойчы Клецак убачыў сярод сялян дзяўчыну незвычайнай прыгажосці. «Ажанюся з ёю!» — адразу вырашыў князь. Ён загадаў, каб слугі схапілі дзяўчыну. Звалі яе Настуля.

Назаўтра князь абвясціў Настулі:

— Рыхтуйся, мілая Настуля. Праз два дні — наша вяселле!

Дзяўчына залілася слязьмі, кінулася на калені перад Клецакам:

— Не губі, княжа! У мяне ёсць каханы...

Князь не стаў слухаць бедную дзяўчыну.

— У клець яго! Рыхтуйся да вяселля! — крычаў Клецак.

— Не пайду я за цябе, княжа.— Настуля паднялася з кален. Твар яе палаў ад нянавісці.— Лепш у сырую зямельку, чым замуж за цябе!

— Ты не ведаеш, дзяўчо, што я ўсё на свеце магу! Вось зараз так тупну нагою, што расступіцца зямля! — закрычаў Клецак і што ёсць сілы тупнуў нагой.

І тут здарыўся сапраўдны цуд: Настуля раптам ператварылася ў белую галубку, якая вылецела праз акно між кратаў на волю! А князь разам са сваім замкам праваліўся пад зямлю... Яміну, што ўтварылася на тым месцы, людзі назвалі Клецакавай. Праз нейкі час тут паўстаў горад, назва якога цяпер вядома ўсім беларусам — Клецк.

БУДЫНАК БЫЛОГА ШПІТАЛЯ

ГАРАДСКАЯ РАТУША І ГАНДЛЁВЫЯ РАДЫ
СЛУЦКАЯ БРАМА
Нясвіж
НЯСВІЖСКІ ФАРНЫ КАСЦЁЛ
НАЙСВЯЦЕЙШАГА БОЖАГА ЦЕЛА
ЗАМКАВАЯ ВЕЖА

Нясвіж

Было гэта вельмі даўно. Калісьці князь Радзівіл, пачынальнік магутнага роду, пабудаваў драўляны замак і выкапаў вакол яго глыбокі роў. Тады ўзнікла ў князя думка заснаваць непадалёк вялікі горад, не горшы за некаторыя еўрапейскія сталіцы. Але як яго назваць? Доўга думаў князь, але нічога цікавага ў галаву не прыходзіла. Тады Радзівіл выклікаў слугу і сказаў яму:

— Пойдзеш па дарозе. Якое слова першае пачуеш — тое і будзе назвай для новага горада.

Доўга крочыў слуга бязлюднай дарогай. Калі ён стаміўся і страціў апошнюю надзею сустрэць хоць каго-небудзь, то раптам убачыў чалавека, які нёс рыбу.

— Ці свежы ў пана карп? — спытаў слуга.

— Не свеж,— адказаў той.

Слуга вярнуўся ў замак і паведаміў князю, што першае слова, якое ён пачуў,— «не свеж».

Такім чынам горад, заснаваны князем Радзівілам, атрымаў назву Нясвіж.

НЯСВІЖСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ КОМПЛЕКС

ПАЛАЦ КУЛЬТУРЫ
1494 УЗДА 1494
Узда
ФРАГМЕНТ ГІСТАРЫЧНАЙ ГАРАДСКОЙ ЗАБУДОВЫ
СТЭЛА
ЦАРКВА СВЯТЫХ АПОСТАЛАЎ ПЯТРА І ПАЎЛА

УЗДА

Шмат гадоў таму на нашу зямлю прыйшло незлічонае мангола-татарскае войска. Каля аднаго невялікіга паселішча пачалася бітва не на жыццё, а на смерць. Коні ў манголаў былі нізкарослыя, але вельмі жвавыя. У кожнага вершніка быў крывы меч і лук са стрэламі. Але нашы ваяры мужна змагаліся з ворагам. Яны не толькі адбілі атаку мангола-татараў, але і прымусілі іх кінуцца наўцёкі.

Хан Койдан, які быў на чале мангола-татарскага войска, убачыўшы, што яго ваяры ўцякаюць, кінуўся за імі. Але страла нашага лучніка дагнала яго. Адчуваючы, што смерць ужо блізка, хан Койдан спыніў каня. Падаючы з сядла, ён ухапіўся за ўзду і прамовіў:

— Вось дзе напаткала мяне смерць...

На гэтым месцы хан быў пахаваны. Над магілай насыпалі вялікі курган. Пазней непадалёк пачалі сяліцца людзі. Вёску (а потым і горад, які вырас тут) людзі назвалі Узда. А паселішча, каля якога адбылася бітва, атрымала назву Койданава.

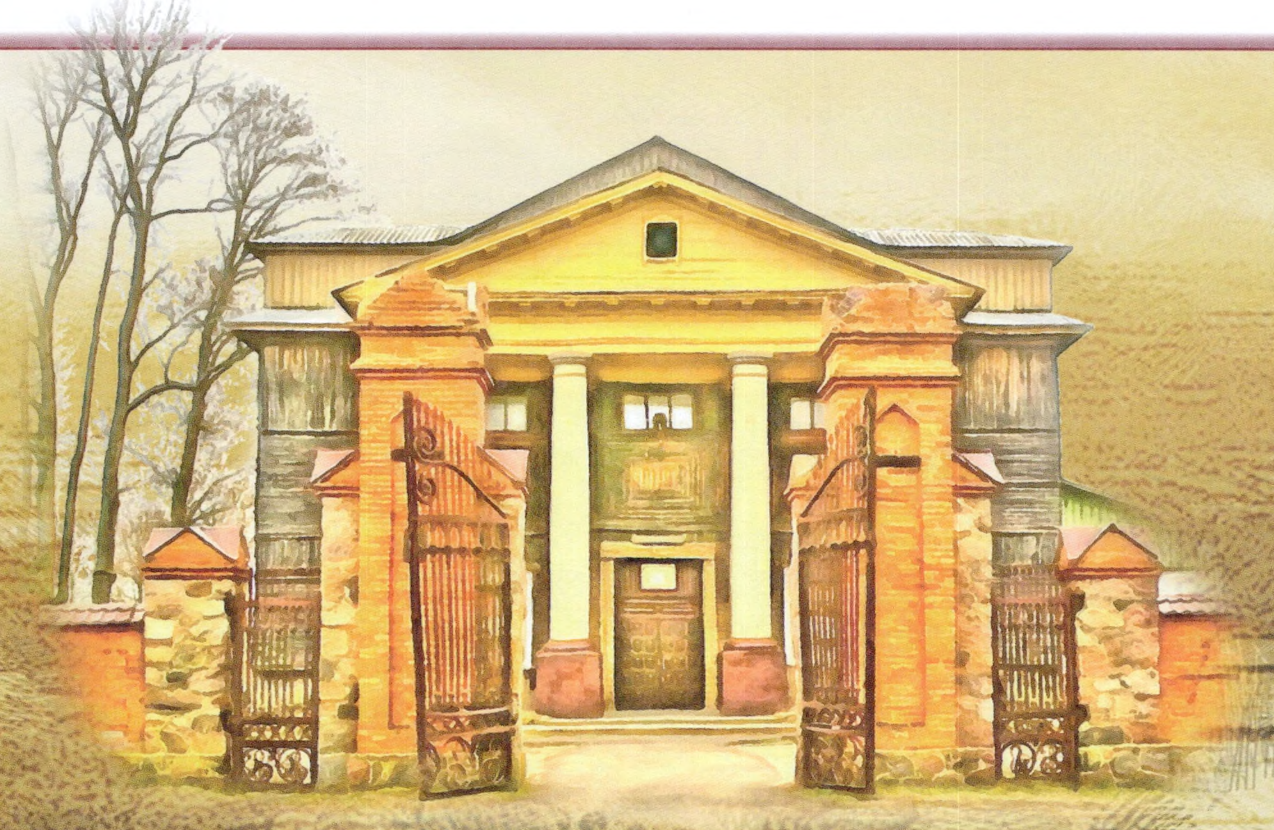

КАСЦЁЛ УЗВЫШЭННЯ СВЯТОГА КРЫЖА

Навукова-папулярнае выданне

ДЗІЦЯЧЫ АТЛАС БЕЛАРУСІ

Легенды і паданні

Тэкст, укладанне Дзмітрыя Пятровіча

0+

Рэдактар *В. А. Шніп*
Мастацкі рэдактар *В. А. Макаранка*
Арыгінал-макет *У. М. Жук*
Стылістычны рэдактар *Ю. В. Тыркіч*

Падпісана да друку 21.12.2018. Фармат 60 x 90 1/8. Папера афсетная.
Гарнітура PragmaticaC. Друк афсетны. Ум. друк. арк.7,0. Улік.-выд. арк. 5,03.
Тыраж 1000 экз. Заказ 6464.

Выдавецкае рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Мастацкая літаратура»
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы, распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/5 ад 09.07.2013.
Пр-т Пераможцаў, 11, 220004, Мінск. www.mastlit.by; e-mail: mail@mastlit.by

«ГРАДЫЕНТ»®. ТАА «НАВІТЭХ».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы, распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 2/194 ад 23.02.2017.
Вул. Бабушкіна, 6а, 220024, Мінск.

Помнік Адаму Міцкевічу
Навагрудак
(Гродзенская вобл.)

Ці добра ведаем мы гісторыю і геаграфію нашай краіны? Далёка не кожны з нас адкажа на гэтае пытанне станоўча. Адкуль, напрыклад, паходзяць назвы ўсіх абласных цэнтраў і некаторых іншых гарадоў Беларусі, а таксама рэк і азёр? З якімі знакавымі асобамі звязаны пэўныя мясціны? Якія архітэктурныя помнікі павінен ведаць кожны беларус? На гэтыя і іншыя пытанні можна адказаць, прачытаўшы кнігу «Дзіцячы атлас Беларусі. Легенды і паданні», героямі якой з'яўляюцца не толькі міфічныя персанажы (асілак Менеск, разбойнік Машэка, селянін Добруш, князь Альшан), але і рэальныя гістарычныя асобы (Ефрасіння Полацкая, Кірыла Тураўскі, княгіня Рагнеда, князі Ізяслаў, Уладзімір, Радзівіл і іншыя). Кніга адрасавана найперш дзецям і дарослым, якія цікавяцца гісторыяй Беларусі і любяць адкрываць для сябе нешта новае.

0+

ISBN 978-985-02-1870-4